

Katarzyna Polak*

OCENA EFEKTYWNOŚCI DOFINANSOWANIA PROJEKTÓW INWESTYCYJNYCH Z FUNDUSZY STRUKTURALNYCH

Zarys treści: Zarządzanie przedsiębiorstwem nierozzerwalnie wiąże się z poszukiwaniem źródeł finansowania działalności gospodarczej. Dywersyfikacja źródeł finansowania polega na wykorzystaniu zarówno kapitałów własnych, jak i obcych. Wybór kapitału obcego wiąże się z poszukiwaniem efektywnych źródeł finansowania z punktu widzenia kosztów ich uzyskania. Możliwość dofinansowania inwestycji jest szansą dla przedsiębiorstw polskich. Daje im szansę rozwoju i perspektywę lepszego konkurowania na rynku europejskim. Procedura aplikacyjna jest jednak czasochłonna i wymaga dużych nakładów pracy. Każdy projekt powinien być szczegółowo przemyślany, również w oparciu o sytuację finansową przedsiębiorstwa. Wnioski i dokumenty wymagane jako załączniki mają obrazować sytuację przedsiębiorstwa i pomóc w ocenie możliwości sfinansowania przedsięwzięć inwestycyjnych.

Niniejszy artykuł ma na celu przedstawienie procedury ubiegania się o dofinansowanie przez przedsiębiorstwa na przykładzie Sektorowego Programu Operacyjnego „Rybołówstwo i przetwórstwo ryb 2004-2006”. Artykuł ukazuje także sposoby analizy planowanych projektów inwestycyjnych w oparciu o koszty pozyskania dofinansowania.

Słowa kluczowe: Fundusze strukturalne – dofinansowanie – analiza – efektywność – koszty.

Możliwości wsparcia przedsiębiorstw w ramach SPO „Rybołówstwo i Przetwórstwo Ryb 2004-2006”

Poszukiwanie źródeł finansowania działalności gospodarczej powinno być oparte przede wszystkim na rachunku opłacalności ich pozyskania. Wymusza to na przedsiębiorstwach przeprowadzenia analizy kosztów uzyskania kapitałów oraz analizy obsługi długu. Od kilku lat polskie przedsiębiorstwa mogą również korzystać z formy dofinansowania projektów inwestycyjnych. Charakteryzuje się ona tym, iż po zrealizowanej prawidłowo inwestycji oraz jej rozliczeniu, dotacja taka staje się bezzwrotnym źródłem pozyskania kapitału. Przed 1 maja 2004 r. przedsiębiorstwa mogły korzystać z tzw. przedakcesyjnych funduszy, których przeznaczeniem było dofinansowanie inwestycji. Po wejściu Polski do

* mgr, Zakład Rachunkowości, Instytut Ekonomii i Zarządzania, Politechnika Koszalińska

Unii Europejskiej jednostki gospodarcze nadal mogły korzystać z niektórych funduszy przedakcesyjnych, jak na przykład PHARE, oraz z nowych funduszy, określanych mianem Sektorowych Programów Operacyjnych¹. Do programów tych, którymi zainteresowane były również regiony nadmorskie, zalicza się m.in. Sektorowy Program Operacyjny „Rybołówstwo i Przetwórstwo Ryb 2004-2006” (w skrócie nazywany SPO RYBY). Część programów operacyjnych oparto na funduszach funkcjonujących przed przystąpieniem Polski do Unii Europejskiej, a przykładem może być SPO „Restrukturyzacja i modernizacja sektora rolno-spożywczego i rozwój obszarów wiejskich 2004-2006”, który stanowił kontynuację przedakcesyjnego programu SAPARD. Jednakże większość SPO została utworzonych od podstaw i nie miały swojego odpowiednika w przeszłości.

Sektorowy Program Operacyjny „Rybołówstwo i przetwórstwo ryb na lata 2004–2006” został opracowany w Departamencie Rybołówstwa Ministerstwa Rolnictwa i Rozwoju Wsi. Był to pierwszy program operacyjny skierowany do sektora rybołówstwa i przetwórstwa ryb w Polsce i jednocześnie jeden z sześciu programów operacyjnych dostępnych na polskim rynku². W opracowaniu programu wykorzystano materiały pochodzące z Morskiego Instytutu Rybackiego oraz Instytutu Rybactwa Śródlądowego. Zakres programu objął rybołówstwo morskie, rybactwo śródlądowe oraz przetwórstwo rybne.

SPO „Rybołówstwo i przetwórstwo ryb” zawierał strategię i priorytety działań Finansowego Instrumentu Sterowania Rybołówstwa (FIFG) oraz Polski w obszarze rybołówstwa. Celem SPO „Rybołówstwo i Przetwórstwo Ryb” była poprawa efektywności sektora rybackiego oraz podniesienie konkurencyjności polskiego rybactwa i przetwórstwa rybnego³. Program był zorientowany na pomoc w rozwiązywaniu problemów związanych z sektorem rybnym. Dotyczyło to m.in. zatrudnienia, zasobów rybnych, struktury własności i zarządzania portami. Program omawiał również problemy przetwórstwa w sektorze rybnym.

Generalny cel polskiej polityki rybackiej został sformułowany następująco: *racjonalna gospodarka żywymi zasobami wód i poprawa efektywności sektora*

¹ W nowym okresie programowania (2007-2013) Sektorowe Programy Operacyjne zostały zastąpione Programami Operacyjnymi oraz Regionalnymi Programami Operacyjnymi.

² *Przewodnik po funduszach strukturalnych dla przedsiębiorców oraz instytucji wspierających firmy*, Polska Agencja Rozwoju Przedsiębiorczości, Warszawa 2004, s. 5.

³ A. Szuszkiewicz, A. Kłossowska, *Finansowanie działalności małych i średnich przedsiębiorstw w Polsce ze środków funduszy strukturalnych ustanowionych przez Unię Europejską*, (w:) *Czas na pieniądz. Zarządzanie finansami. Zarządzanie Ryzykiem i Kreowanie Wartości. T. II*, pod red. D. Zarzeckiego, Uniwersytet Szczeciński, Szczecin 2007, s. 290.

*rybackiego oraz podniesienie konkurencyjności polskiego rybactwa i przetwórstwa rybnego. Produkty rybołówstwa oraz chowu i hodowli ryb oraz produkty przetwórstwa powinny odpowiadać zapotrzebowaniu rynku krajowego pod względem ceny i jakości oraz powinny być konkurencyjne na rynkach zagranicznych*⁴. Oprócz celu generalnego program zakładał realizację celów pośrednich, na podstawie których zdefiniowano cele szczegółowe⁵. Cele szczegółowe zostały określone w taki sposób, aby zachowując naczelną zasadę racjonalnej gospodarki żywymi zasobami wód, przyspieszyć modernizację polskiej gospodarki rybnej i zwiększyć jej konkurencyjność.

SPO „Rybołówstwo i Przetwórstwo Ryb” razem z Uzupełnieniem Programu określał podstawy i kryteria otrzymania pomocy finansowej dla poszczególnych projektów. Dofinansowanie skierowane było do tych obszarów, które najbardziej potrzebowały pomocy i miało na celu nie tylko rozwój sektora, ale i jego stabilizację.

Ocena efektywności projektów inwestycyjnych dofinansowywanych w ramach SPO „Rybołówstwo i Przetwórstwo Ryb 2004-2006”

Podstawowym badaniem efektywności projektów inwestycyjnych dofinansowanych w ramach funduszy strukturalnych jest porównanie kosztów inwestycji z wysokością dotacji. Realizacja takiego projektu jest opłacalna, jeżeli koszty związane z procedurą aplikacyjną nie przewyższają przyznanego dofinansowania.

Efektywność projektów można oceniać w dwóch kierunkach. Podstawowe badanie efektywności projektów inwestycyjnych oparte jest na podstawie mierzalnych efektów zrealizowanej inwestycji. Drugim kierunkiem jest natomiast ocena jakościowych efektów realizacji projektu. Analizując niemierzalne rezultaty wdrożenia projektu inwestycyjnego można określić ich bezpośredni i pośredni wpływ na działalność gospodarczą przedsiębiorstwa.

Badane przedsiębiorstwo w latach 2005-2006 zrealizowało 6 projektów, dofinansowanych w ramach działania 3.4. SPO „Rybołówstwo i Przetwórstwo Ryb”. Zrealizowane inwestycje objęły następujące działania:

⁴ Sektorowy Program Operacyjny „Rybołówstwo i Przetwórstwo Ryb 2004-2006”, Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi, Warszawa 2004, s. 51. Sektorowy Program Operacyjny „Rybołówstwo i Przetwórstwo Ryb 2004-2006”. Uzupełnienie Programu, Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju wsi, Warszawa 2004, s. 6.

⁵ Sektorowy Program Operacyjny „Rybołówstwo...”, poz. cyt., s. 51-52. Sektorowy Program... Uzupełnienie Programu, poz. cyt., s. 7.

Tabela 1. Bezpośrednie efekty projektów inwestycyjnych

Table 1 Direct effects of investment projects

<i>Lp.</i>	<i>Projekt inwestycyjny</i>	<i>Efekt bezpośredni</i>
1.	Zakup detektorów metalu i drukarki przemysłowej	<ul style="list-style-type: none"> – poprawa bezpieczeństwa zdrowotnego produktów; – poprawa systemu kontroli jakości; – prawidłowe znakowanie produktów w zakresie terminów przydatności do spożycia i identyfikacji partii produkcyjnej; – oszczędność czasu pracy pracowników produkcyjnych.
2.	Zakup jedno stanowiskowych systemów kontroli towarów paczkowanych	<ul style="list-style-type: none"> – poprawa systemu kontroli jakości; – prawidłowa weryfikacja masy netto produkowanych wyrobów; – wyeliminowanie ryzyka wystąpienia produktów o nieprawidłowej gramaturze; – umożliwienie przeprowadzenia kontroli wewnętrznej zgodnie z ustawą z dnia 6 września 2001r. o towarach paczkowanych⁶.
3.	Wykonanie posadzki epoksydowo-kwarcowej w pomieszczeniach produkcyjnych	<ul style="list-style-type: none"> – poprawa stanu sanitarno-weterynaryjnego; – podniesienie standardów technicznych zakładu poprzez zastosowanie szczelnej i nienasiąkliwej posadzki o przeciwpoślizgowej powierzchni.
<i>Lp.</i>	<i>Projekt inwestycyjny</i>	<i>Efekt bezpośredni</i>
4.	Rozbudowa magazynu wyrobów gotowych i zakup agregatu chłodniczego	<ul style="list-style-type: none"> – zwiększenie powierzchni magazynowania produktów; – szybsza i terminowa realizacja zamówień; – utrzymanie odpowiednich warunków magazynowania produktów (zachowanie odpowiednich odległości palet od ścian, odstępów między paletami oraz przejść komunikacyjnych).
5.	Zakup wag elektronicznych oraz wodnego urządzenia wysokociśnieniowego	<ul style="list-style-type: none"> – poprawa systemu kontroli jakości; – prawidłowa weryfikacja masy netto produkowanych wyrobów; – poprawa warunków sanitarnych w pomieszczeniach produkcyjnych.
6.	Zakup wyposażenia do magazynu wyrobów gotowych	<ul style="list-style-type: none"> – podniesienie standardów technicznych zakładu; – umożliwienie prawidłowej pracy działów produkcyjnych; – zapewnienie bezpieczeństwa składowanych i wydawanych produktów; – poprawa organizacji pracy magazynu.

Zródło: Opracowanie własne.**Source:** author's own research.⁶ Ustawa z dnia 6 września 2001 r. o towarach paczkowanych (Dz.U. nr 128 poz. 1409).

Zakup detektorów metalu i drukarki przemysłowej;

- 1) Zakup jednostanowiskowych systemów kontroli towarów paczkowanych;
- 2) Wykonanie posadzki epoksydowo-kwarcowej w pomieszczeniach produkcyjnych;
- 3) Rozbudowę magazynu wyrobów gotowych i zakup agregatu chłodniczego;
- 4) Zakup wag elektronicznych oraz wodnego urządzenia wysokociśnieniowego;
- 5) Zakup wyposażenia do magazynu wyrobów gotowych.

Wyżej wymienione projekty przyniosły dla przedsiębiorstwa bezpośrednio i pośrednie efekty, związane z ich wdrożeniem. Efekty bezpośrednie inwestycji zostały zaprezentowane w tabeli nr 1.

Jak wynika z tabeli 1 wszystkie projekty inwestycyjne przyczyniły się głównie do podniesienia standardów technicznych przedsiębiorstwa oraz poprawy warunków sanitarno-weterynaryjnych w działach produkcyjnych. Ponadto wpłynęły na jakość oraz na bezpieczeństwo zdrowotne produktów. Istotne jest również w wyniku wdrażania projektów inwestycyjnych zwiększenie bezpieczeństwa i higieny pracy oraz poprawa organizacji poszczególnych działów produkcyjnych.

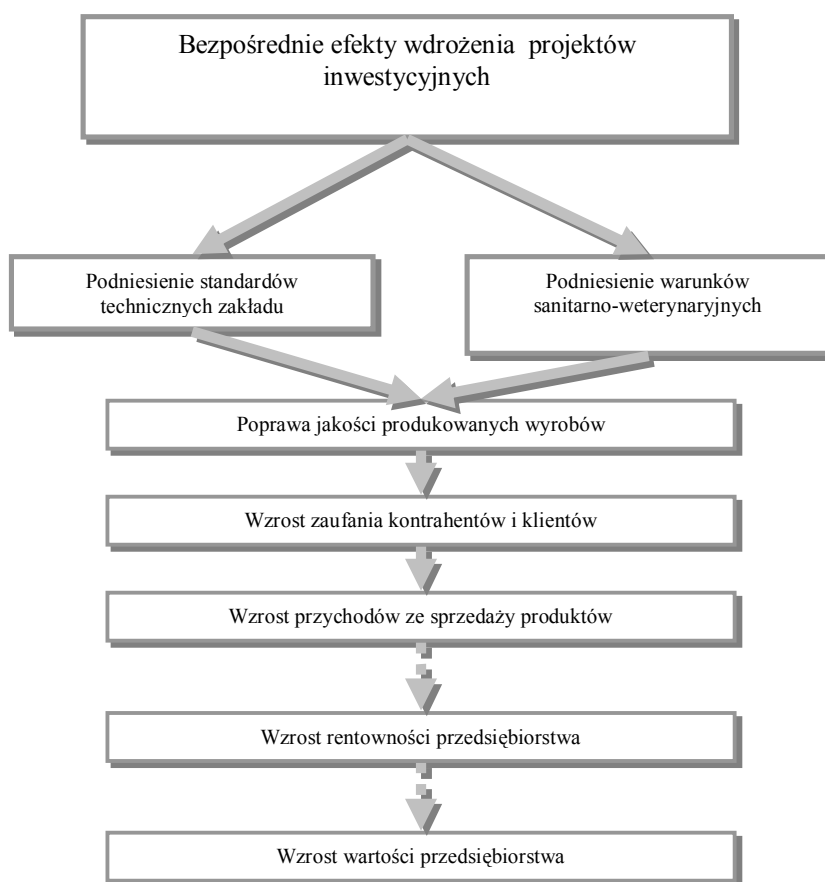
Przekładając bezpośrednie efekty wdrożenia projektów inwestycyjnych na działalność przedsiębiorstwa, można zauważyć występowanie rezultatów pośrednich. Zostało to przedstawione na rysunku 1.

Wdrożenie inwestycji bezpośrednio ma wpływ na poprawę stanu technicznego bądź podniesienie standardów sanitarno-weterynaryjnych w przedsiębiorstwie. Od obu tych elementów pośrednio zależy jakość produktów. Poprawa jakości produkowanych przez Spółkę wyrobów przyczyni się natomiast do wzrostu zaufania konsumentów, a więc i przyrostu przychodów ze sprzedaży. Może to spowodować poprawę rentowności przedsiębiorstwa, a w długim okresie przyrost wartości firmy.

Ilościowe efekty realizacji inwestycji podawane są jako prognozy we wniosku o dofinansowanie w części IV. Podzielone są one na trzy części⁷: wskaźniki produktu, wskaźniki rezultatu oraz wskaźniki implementacji. Analizowana spółka podawała zwiększenie rocznej produkcji produktów świeżych lub schłodzonych oraz rocznej produkcji produktów zakonserwowanych lub wstępnie zakonserwowanych jako wskaźników produktów. Ze zwiększenia tych wartości wynikały wskaźniki rezultatu powodując zwiększenie zdolności produkcyjnych w zakresie produktów

⁷ Podział ten zmienił się w 2006 r. i objął wskaźniki produktu i wskaźniki implementacji. Przyjęty w artykule podział na trzy rodzaje wskaźników realizacji wynika z tego, że wszystkie analizowane wnioski dotyczące zrealizowanych projektów złożone były według wcześniejszych zasad.

świeżych lub schłodzonych oraz zwiększenie zdolności produkcyjnych w zakresie produktów zakonserwowanych lub wstępnie zakonserwowanych. Na ich podstawie podawane były również wskaźniki implementacji. Wzrost wymienionych wskaźników wynikał z przedstawionych prognoz sytuacji majątkowo-finansowej przedsiębiorstwa. Żaden z badanych projektów nie przyczyniał się bezpośrednio do wzrostu zdolności wytwórczych spółki, co zostało w każdym przypadku potwierdzone opinią Morskiego Instytutu Rybackiego o braku zagrożenia powstaniem nadmiernych zdolności produkcyjnych. Zwiększenie produkcji wynikało z rosnącego zapotrzebowania rynku na produkty przedsiębiorstwa.

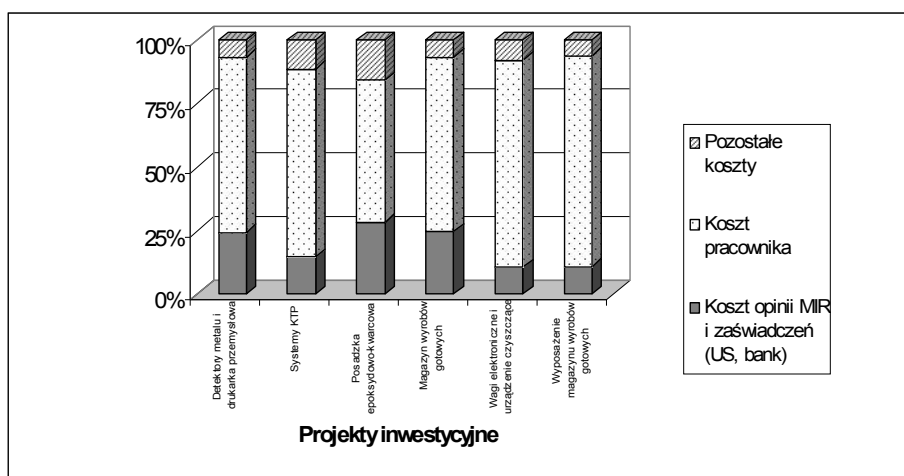
Rys. 1. Bezpośrednie i pośrednie efekty realizacji inwestycji

Figure 1. Direct and indirect effects of investment's implementation

Źródło: Opracowanie własne.

Source: author's own research.

Jak już zostało wcześniej wspomniane, podstawowym badaniem efektywności projektów inwestycyjnych dofinansowanych w ramach funduszy strukturalnych jest porównanie kosztów inwestycji z wysokością dotacji. Istotne staje się zatem określenie wielkości i struktury kosztów związanych z procedurą aplikacyjną projektu inwestycyjnego. Pod uwagę należy wziąć zarówno procedurę związaną z wnioskiem o dofinansowanie, jak i koszty dotyczące rozliczenia inwestycji oraz złożenia wniosku o płatność. Pominięte zostały natomiast koszty poniesione na realizację inwestycji, a więc koszty zakupu maszyn i urządzeń, koszty remontu i budowy. Wynika to z faktu, iż wszystkie zrealizowane inwestycje wiązały się z bieżącymi potrzebami przedsiębiorstwa, koszty te zostałyby zatem poniesione niezależnie od przyznania dofinansowania. Strukturę kosztów analizowanych projektów przedstawia rysunek 2.

Rys. 1. Struktura kosztów projektów inwestycyjnych

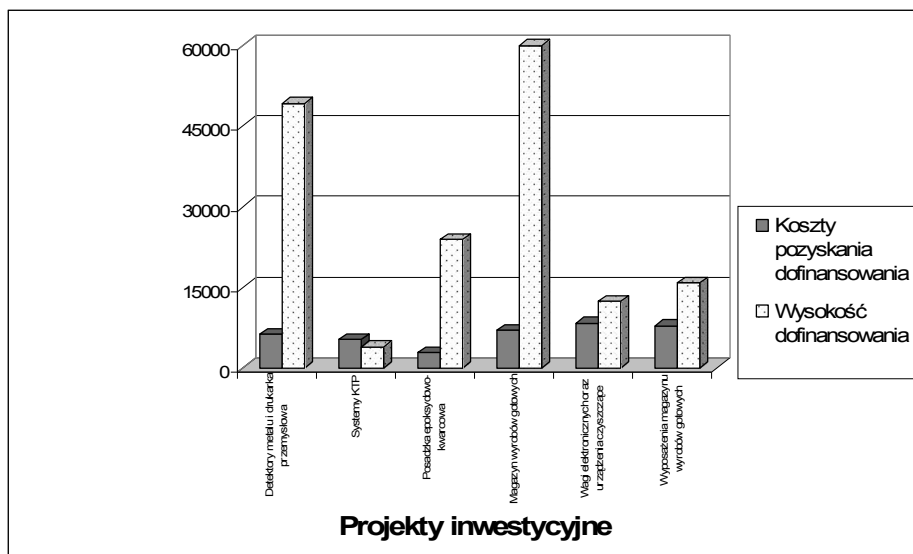
Figure 2 Structure of costs of investment projects

Źródło: Opracowanie własne.

Source: author's own research.

Zestawienie kosztów przygotowania wniosku o dofinansowanie wyraźnie wskazuje, że dominująca grupa kosztów jest generowana przez osobę, która taki wniosek sporządza. W badanym przedsiębiorstwie zostało utworzone odrębne stanowisko w celu zarządzania projektami inwestycyjnymi dofinansowywanymi ze środków publicznych. W innych przedsiębiorstwach „kosztem pracownika” może być zaangażowanie zewnętrznej jednostki do przygotowania wniosku i przeprowadzenia procedury aplikacyjnej.

Biorąc pod uwagę założenie, że koszty procedury pozyskania dofinansowania nie mogą być wyższe od kwoty dofinansowania, nie wszystkie analizowane projekty spełniają ten warunek. Przedstawia to rysunek 3.

Rys. 3. Koszty projektów inwestycyjnych a wysokość dotacji

Figure 3 Costs of investment projects and amount of subsidization

Źródło: Opracowanie własne.

Source: author's own research.

Analizując powyższy wykres należy stwierdzić, że ubiegając się o dofinansowanie pierwszym krokiem powinno być porównanie kosztów, jakie pociąga za sobą dany projekt z wysokością dofinansowania. W badanym przedsiębiorstwie wystąpił projekt, którego koszty przekroczyły wielkość dotacji. Pozwala to wysnuć wniosek o minimalnej wartości inwestycji, którą opłaca się ponieść w celu uzyskania dofinansowania. Koszty pozyskania dofinansowania są względnie stałe w odniesieniu do większości projektów. Natomiast w miarę wzrostu kosztów związanych z wdrożeniem projektu, wzrasta opłacalność inwestycji.

Bibliografia

1. *Instrument Finansowy Wspierania Rybołówstwa. Instrukcja użytkowania*, Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi, Warszawa 2004.
2. *Przewodnik po funduszach strukturalnych dla przedsiębiorców oraz instytucji wspierających firmy*, Polska Agencja Rozwoju Przedsiębiorczości, Warszawa 2004.
3. *Sektorowy Program Operacyjny „Rybołówstwo i Przetwórstwo Ryb 2004-2006”*, Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi, Warszawa 2004.
4. *Sektorowy Program Operacyjny „Rybołówstwo i Przetwórstwo Ryb 2004-2006”. Uzupełnienie Programu*, Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju wsi, Warszawa 2004.
5. Szuszkiewicz A., Kłossowska A., *Finansowanie działalności małych i średnich przedsiębiorstw w Polsce ze środków funduszy strukturalnych ustanowionych przez Unię Europejską*, (w:) *Czas na pieniądź. Zarządzanie finansami. Zarządzanie Ryzykiem i Kreowanie Wartości. T. II*, pod red. D. Zarzeckiego, Uniwersytet Szczeciński, Szczecin 2007.

EFFECTIVENESS VALUATION OF SUBSIDIZATION INVESTMENT PROJECTS FROM STRUCTURAL FUNDS

The company management is inextricably connected with researching of financing sources of economic activity. Diversification of financing sources relies on using equity capital as well as loan capital. The choice of loan capital is related with researching of effective financing sources, taking into account the costs of their obtaining. The aim of this article is presentation of the applying procedure for subsidization by companies on the example of Sectorial Operational Program “Fishing and fish processing 2004-2006”. The article shows also the way of analysis of planning investment projects based on the costs, which are connected with subsidization’s obtaining.